

Nr 224.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter.

Härigenom förordnas, att sådana särskilda offentliga avgifter eller tjänstbarheter, som, utan att motsvaras av avgifter eller tjänstbarheter för fastigheter i allmänhet, från vissa staten tillhöriga fastigheter utgå till städer för ändamål, vilka det åligger städerna såsom sådana att besörja, ej skola utgöras för tid efter år 1934.

Vad nu stadgats skall ej gälla förpliktelse som avses i 62 § lagen om allmänna vägar.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler, efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet, frågan om upphörande av avgifter för vissa kronans fastigheter i städer och anför därvid följande:

Frågans uppkomst och formella behandling.

I skrivelse den 31 maj 1925, nr 264, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder, bland annat, för att åstadkomma en revision av gällande avtal och uppgörelser av ekonomisk innebörd mellan kronan och Stockholms stad. I riksdagsskrivelsen hänvisas till ett uttalande av 1924 års riksdagsrevisorer avseende frågan om underhåll och belysning av vissa till kronans mark hörande områden i Stockholm samt till Kungl. Maj:ts brev den 5 november 1875 och den 18 december 1891, enligt vilka kronan har att till Stockholms stad för vissa fastigheter erlägga särskild s. k. »fastighetsskatt». I anledning av denna skrivelse uppdrogs åt en särskild kommission, kronans fastighetskommission, bland annat att verkställa de av riksdagen ifrågasatta utredningarna. Rörande berörda fastighetsskatt utarbetades en promemoria av kommissionens sekreterare, sekreteraren Sten Grönvall. I denna promemoria framlades visst förslag avseende liknande avgifter för kronans fastigheter även i andra städer än Stockholm; förslagets genomförande borde emellertid enligt promemoriaförfattarens mening förutsätta ytterligare utredning. Grönvalls promemoria överlämnades med en den 25 mars 1929 dagtecknad skrivelse av kommissionen till chefen för finansdepartementet.

Sedan berörda skrivelse remitterats till kammarkollegiet, hemställde kollegiet i ett den 26 juni 1931 avgivet utlåtande, att utredning i ärendet måtte föranstaltas, och anbefalldes Kungl. Maj:t den 3 juli 1931 kollegiet att verkställa utredning om förekomsten av särskilda av kronan tillhöriga fas-

tigheter i städerna utgående avgifter och de förutsättningar, varunder sådana avgifter kunde bringas att upphöra, samt inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föränleda. På grund härav inhämtade kollegiet genom överståthållarämbetet och länsstyrelserna uppgifter och yttranden i frågan från samtliga städer, där sådana avgifter kunde ifrågakomma, samt från nämnda statsmyndigheter ävensom från ett antal andra ämbetsverk. Kammarkollegiet redovisade den verkställda utredningen i ett den 18 januari 1933 dagtecknat utlåtande, däri jämväl framlades förslag beträffande ifrågavarande avgifters upphörande, till vilket jag torde få i det följande återkomma.

Över kammarkollegiets förslag hava därefter yttranden inhämtats från stadsfullmäktige i de städer, som av frågan berördes, samt från överståthållarämbetet och vederbörande länsstyrelser.

Äldre former av bidrag till städerna i allmänhet.

Den kommunala förvaltningen i städerna byggde före tillkomsten av 1862 års kommunallagstiftning i väsentlig grad på besvär i form av naturaprestationer, fullgjorda genom innehavare av burskap (borgare) och av fastigheter, såsom för gatu- och väghållning, brandväsen, inkvartering, skjutshållning med mera. För uppgifter, som icke lämpligen kunde bestridas genom dylika prestationer, hade av gammalt förekommit bidragsskyldighet i penningar för de skattskyldiga. Redan under 1700-talet hade emellertid även besvären på många håll börjat utbytas mot avgifter i penningar. Kronans fastigheter torde oftast hava varit frikallade från dessa besvär, varför omsättningen i penningavgifter i regel ej berörde kronan.

Genom 1862 års kommunalförordningar infördes uttryckliga bestämmelser om grunderna för den kommunala bidragsskyldigheten i anslutning till den statliga fastighets- och inkomstbevillningen. Dock lämnades öppen möjligheten att uttaga utskylder på annan grund än den eljest i princip genomförda likställigheten. Dels skulle personliga tjänstbarheter, vilka inom en stad utgjorts efter förut antagna grunder, fortfarande utgå på samma sätt, till dess annorlunda bleve förordnat, och dels stadgades även att, där i lag eller i allmän författning vore bestämt att viss utskyld skulle utgå efter annan än den för kommunalutskylder i allmänhet stadgade grunden eller att vissa från skattskyldighet eljest befriade invånare skulle till fyllande av särskilda behov deltaga, skulle till efterrättelse gälla vad i ty fall förordnat vore. I anledning av en skrivelse från 1862—1863 års riksdag utfärdade emellertid Kungl. Maj:t den 10 juli 1863 ett cirkulär, varigenom länsstyrelserna anbefalldes att, där överenskommelse om likställighet mellan städernas invånare icke redan träffats i berörda hänseenden, höra vederbörande, huruvida de ville självmant förena sig om likställighet, samt därefter beträffande varje stad för sig underställa frå-

gan Kungl. Maj:ts prövning. Med anledning härav träffades under de närmast följande åren i flertalet städer s. k. likställighetsöverenskommelser av mer eller mindre omfattande natur. Dessa överenskommelser hava i regel ej avsett äldre avgifter eller tjänstbarheter från kronan tillhöriga fastigheter, i den mån sådana förekommit. Dylika avgifter eller tjänstbarheter hava därför kommit att i viss utsträckning kvarstå, där motsvarande avgifter eller tjänstbarheter från enskildas fastigheter för länge sedan upphört att utgå. Det är avgifter och tjänstbarheter av sistberörda natur, som äro föremål för den nu föreliggande utredningen.

Stockholm.

Vad först Stockholms stad angår utgick vid kommunalförordningarnas ikraftträdande, bland annat, av fastighetsägarna inkvarteringsavgift, båtsmanshållsavgift, brandvaksavgift, fattighusavgift, gatulägningsavgift och gatubelysningsavgift.

Vad kronans fastigheter beträffar hade, enligt Kungl. Maj:ts brev den 11 november 1812, kronans hus sedan länge deltagit med enskilda fastighetsägare i *brandvaks-* och *fattighusavgifterna*.

Före år 1852 ombestyrde kronan i likhet med enskilda för sina fastigheter *belysning* på gatorna utanför fastigheterna samt lämnade bidrag till belysningen av allmänna platser. Vid införande av gasbelysning åtog sig emellertid såväl fastighetsägare som inkomsttagare viss lyshållningsavgift. Genom Kungl. Maj:ts brev den 18 februari 1852 tillförsäkrades staden *lyshållningsavgift* av kronans fastigheter för trettio år framåt. Genom nytt brev den 3 februari 1855 bestämdes lyshållningsavgiften av kronans fastigheter till ett visst årligt belopp, omkring 1,491 riksdaler banko eller 2,237 riksdaler riksmünt, därav för lyktorna å de öppna platserna Gustaf Adolfstorg, Karl XIII:s torg samt vid Fredrikshov 565 riksdaler banko eller 847 riksdaler 50 öre riksmünt. Härtill kommo avgifter för de under riksdagens förvaltning stående fastigheterna — vilka särskilt beröras i det följande — och för generaltullstyrelsens fastigheter ävensom sedermera särskild avgift för vissa av kronan senare förvärvade fastigheter.

Ombestyrandet av den varje hus- och tomtägare sedan gammalt åliggande *gatulägningskyldigheten* överlämnades år 1845 för en tid av femton år till ett särskilt stadens verk, varvid för kronans fastigheter medgavs en *gatulägningsavgift* av 1,500 riksdaler, vilket belopp år 1860 höjdes till 2,500 riksdaler jämte särskilda avgifter för de under riksdagens och generaltullstyrelsens förvaltning stående fastigheterna ävensom sedermera särskild avgift för vissa av kronan senare förvärvade fastigheter.

Vad angår andra än kronans fastigheter avlöstes nu berörda avgifter genom en den 24 april 1868 av Kungl. Maj:t fastställd, mellan stadsfullmäktige i Stockholm och fastighetsägarna i staden träffad likställighets-

överenskommelse av, bland annat, följande innehåll. Ägare av fastigheter i staden skulle därefter ej såsom särskild klass påföras dem åliggande avgifter till nattbevakning, fattighus, inkvartering, båtsmanshåll, gatuläggning och gatubelysning men i stället tills vidare erlægga en särskild avgift, benämnd »fastighetsskatt», av 2 riksdaler riksmünt för varje 1,000 riksdaler riksmünt å fastigheternas taxeringsvärden. Av denna avgift skulle »anses» 73 öre såsom fattighus-, 30 öre såsom gatuläggnings-, 45 öre såsom gatulyshållnings- och 52 öre såsom brandvaktsavgift. Dessa belopp motsvara de gamla avgifternas belopp med den skillnad, att belopp motsvarande de gamla inkvarterings- och båtsmanshållsavgifterna, som utgjort sammanlagt i det närmaste 15 örc, nu slagits ut med 5 öre på vardera gatuläggnings-, gatulyshållnings- och brandvaktsavgifterna. I den mån de sammanlagda årliga avgifterna efter avdrag av uppbördskostnaden överstege 277,500 riksdaler (avgifternas dåvarande sammanlagda årsbelopp), skulle överskottet avsättas till en fond. Avgifterna skulle fortsätta att utgå i fyrtio år, dock ej längre än tills fonden uppginge till 5,550,000 riksdaler eller så stort belopp som efter en räntefot av fem procent lämnade i årlig ränta 277,500 riksdaler. Tack vare den omständigheten att fastighetsskatten träffade även ökade taxeringsvärden och nytillkomna fastigheter, uppbringades berörda fond så hastigt till behörigt belopp att fastighetsskatten av enskilda fastigheter upphörde att utgå redan år 1889.

Likställighetsöverenskommelsen avsåg ej kronans fastigheter. Stadsfullmäktige i Stockholm föreslogo emellertid år 1872, att av kronans fastigheter skulle utgöras fastighetsskatt efter samma grunder som av enskildas fastigheter men med den ändring att fastighetsskatt av kronans fastigheter skulle utgå för all framtid.

Beslut i anledning av denna hemställan meddelade Kungl. Maj:t i brev till statskontoret den 5 november 1875. Detta innehöll i huvudsak följande:

Bifallandet av stadsfullmäktiges ifrågavarande förslag skulle utan tvivel komma att föranleda därtill, att kronans fastigheter i Stockholm bleve betydligt högre uppskattade, än vad de då vore, och att de i fråga om avgifter till kommunen skulle bliva i det närmaste likställda med enskildas. Då emellertid den av stadsfullmäktige såsom stöd för förslaget anförda grundsats, att staten skulle vara pliktig att för sina fastigheter i förhållande till dessas fulla värde bidraga i utgifter till kommunen lika med enskilda fastighetsägare, ingalunda vore i lag bestämd eller eljest kunde såsom gällande anses; då vidare de flesta institutioner, vilka i kronans hus inrymdes, vore av beskaffenhet att staden av dem njöte väsentliga fördelar; och då staden till bestridande av kommunala utgifter redan från kronan erhöle det högst väsentliga bidrag, som innefattades i tolagsersättningen, hade Kungl. Maj:t ansett sådan likställighet som den, vilken stadsfullmäktige föreslagit, icke skäligen kunna ifrågakomma; och då härjämte stadsfullmäktiges förslag innebure, att fastighetsskatt

skulle av kronans hus utgå för all framtid, under det att nämnda skatt komme jämlikt brevet den 24 april 1868 att för enskilda fastighetsägare efter viss tid upphöra, hade Kungl. Maj:t funnit berörda förslag icke kunna bifallas. Men enär den avgift, vilken för kronans hus betalades till Stockholms kommun, till en del utgått sedan lång tid tillbaka och till en del blivit staden tillförsäkrad för en tid, som ännu icke tilländagått, samt den omständigheten att, enligt vad handlingarna i ärendet utvisade, brandvaks- och fattighusavgifterna, vilka bort utgå efter den genom brevet den 16 mars 1849 fastställda uppskattning av kronans fastigheter, i dess ställe debiterats och erlagts efter en för fördelning av anslaget till gatuläggningen upprättad och för sådant ändamål genom brevet den 7 december 1860 fastställd värdering, ej syntes böra numera föranleda till en återgång till förstnämnda uppskattning och någon anledning i övrigt ej heller vore för handen att »för närvarande» i betydligare mån nedsätta den av kronans hus till staden utgående avgift, hade Kungl. Maj:t funnit, att regleringen av ifrågavarande avgift borde grundas huvudsakligen på bestående förhållanden. I anledning härav förordnades, att för flertalet av kronans fastigheter i Stockholm, upptagna i särskild förteckning (ej avseende de av riksdagen förvaltade fastigheterna), under den tid, då jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 24 april 1868 fastighetsskatt komme att av enskilda fastighetsägare erläggas, Stockholms stad skulle från år 1876 tills vidare undfå fastighetsskatt med två kronor för varje 1,000 kronor av fastigheternas dåvarande i förteckningen angivna taxeringsvärden eller sammanlagt 15,373 kronor 16 öre. Före utgången av den tid, under vilken den av enskilda utgående fastighetsskatten utgjordes, ville Kungl. Maj:t på anmälan av vederbörande taga i förnyat övervägande, om och i sådant fall till vilket belopp kommunalavgift skulle för kronans fastigheter i Stockholm fortfarande betalas.

I anledning av avyttring respektive förvärv av ytterligare vissa fastigheter blevo genom särskilda förordnanden smärre ändringar gjorda i den avgiftslängd, som faststälts genom 1875 års brev.

Sedan fastighetsskatten av enskildas fastigheter år 1889 upphört att utgå, vägrade statskontoret, under åberopande av 1875 års brev, att vidare utbetala fastighetsskatt för kronans fastigheter.

Stadsfullmäktige i Stockholm ingingo år 1890 till Kungl. Maj:t med framställning, att ifrågavarande fastighetsskatt alltjämt skulle utgå för kronans fastigheter. Såsom stöd för denna framställning åberopades företrädesvis, att kronan ej efter år 1875 varit likställd med enskilda, i det de senare utöver fastighetsskatten erlagt vanlig kommunalskatt och dessutom fastighetsskatten för kronans fastigheter utgått efter ett fixt värde men för enskildas fastigheter efter taxeringsvärdet.

Statskontoret avstyrkte i avgivet utlåtande bifall till framställningen, eftersom fastighetsskatt ej vidare skulle utgå för enskilda fastigheter. I

huvudsaklig avslutning till ett av ämbetsverkets chef, generaldirektören Albert Anderson, avgivet särskilt yttrande förordnade Kungl. Maj:t i brev till överståthållarämbetet den 18 december 1891 i huvudsak följande:

Med avseende å beskaffenheten av den avgift, vilken under namn av fattighusavgift tillförene utgått av fastigheter i Stockholm och med 73 öre inberäknats i den fastighetsskatt av kronans fastigheter, varom i brevet den 5 november 1875 förordnats, hade Kungl. Maj:t ansett kronan icke böra vidare för sina fastigheter vidkännas dylik avgift. Kungl. Maj:t biföll på det sätt stadsfullmäktiges ifrågavarande ansökning, att Stockholms stad för tiden från och med år 1889 *tills vidare* och intill dess annorlunda kunde varda bestämt skulle äga för kronans fastigheter i Stockholm uppbära fastighetsskatt till det genom brevet den 5 november 1875 fastställda belopp, minskat med vad därav beräknats såsom fattighusavgift, eller således 1 krona 27 öre för varje 1,000 kronor av de för fastigheterna med tillämpning av brevet den 5 november 1875 m. fl. brev gällande värden och under iakttagande i övrigt av de i 1875 års brev stadgade villkor och förbehåll.

I generaldirektören Andersons reservation hade framhållits, bland annat, att beträffande fattighusavgiften, då staden icke erhållit försäkran om dess åtnjutande för all framtid samt densamma vore helt och hållet av kommunalskatts natur, det icke överensstämde med dåmera gällande grunder för kommunalbeskattningen, att kronan för sina fastigheter vidare erlade densamma, men att brandvaks-, gatulägnings- och gatulyshållningsavgifterna åter utgjorde en ersättning för stadens övertagande av de från kronans fastigheter tidigare utgående bidrag för ifrågavarande ändamål.

Avgift av ifrågavarande slag erlades senast år 1928, då ett belopp av 11,432 kronor 64 öre av statskontoret utbetalades till Stockholms stad för år 1927. Från och med år 1929 har med hänsyn till den igångsatta utredningen avgiften av statskontoret innehållits.

I sekreteraren Grönvalls promemoria diskuteras först möjligheten att nedsätta avgiften i fråga med hänsyn till ändrade förhållanden men förordas, att genom en särskild av Kungl. Maj:t och riksdagen antagen lag föreskrifter måtte lämnas av i huvudsak följande innehåll, avseende även i andra städer än Stockholm av kronans fastigheter utgående särskilda kommunala fastighetsskatter:

»Från och med viss dag skola av kronans fastigheter icke längre utgöras sådana särskilda bidrag, som jämlikt äldre bestämmelser av kronans fastigheter nu utgå till täckande av utgifterna för ändamål, som det åligger kommunen att såsom sådan ombesörja. Därest emellertid till täckandet av utgifterna för dylikt ändamål staden äger jämlikt särskilda bestämmelser att av enskilda tillhöriga fastigheter uppbära vissa särbidrag (avgifter), skall staden äga rätt att av sådana kronans fastighe-

ter respektive fastighetsdelar, för vilka hittills till samma ändamål utgjorts särbidrag (avgifter), uppbära dylika särbidrag (avgifter) till belopp, som dock icke må överstiga vad enskild tillhörig fastighet för samma ändamål debiteras av staden. Debiteras enskild tillhörig fastighet dylikt särbidrag (avgift) efter de i gällande kommunalskattelag stadgade grunder, skall för sådana kronans fastigheter eller fastighetsdelar, av vilka allmän kommunalskatt icke utgöres, debiteras särbidrag (avgift) till samma belopp som det, vilket enskilda tillhöriga, enahanda taxeringsvärde åsatta fastigheter för ifrågavarande ändamål debiteras såsom eller i förhållande till påförd fastighetsskatt.»

Såsom stöd för detta förslag anfördes i huvudsak:

Vad anginge skälen för fastighetsskattens fullständiga avskrivning erinrade Grönvall, att redan då fastighetsskatt av kronans fastigheter första gången medgivits genom Kungl. Maj:ts brev den 5 november 1875, Kungl. Maj:t avvisat stadens anspråk på att den av kronans fastigheter utgående skatten skulle utgå för all framtid. Denna Kungl. Maj:ts ståndpunkt hade staden också godtagit i framställningen år 1890 om fastighetsskattens fortsatta utgående. Kungl. Maj:ts beslut år 1891 hade också uttryckligen avsett, att fastighetsskatten skulle utgå blott tillsvidare — rimligtvis icke längre än kronans kommunala skattskyldighet för fastigheter förbleve reglerad efter de år 1891 gällande grunderna. Om och så snart kronans kommunala skattskyldighet omreglerades, borde detta medföra omprövning, huruvida fastighetsskatt likväl alltjämt borde utgå. Kronan hade väl under tiden före 1862 års kommunallagstiftning i princip icke varit kommunalt skattskyldig för sina fastigheter. Sagda princip hade emellertid icke strängt upprätthållits utan kronan hade, låt vara av billighetshänsyn, ansett sig böra i viss omfattning bidra till täckandet av de kommunala behoven jämte de enskilda fastighetsägarna. Man hade därvidlag utgått från att kronan ingalunda skulle bidra till täckande av stadens utgifter i samma utsträckning som de enskilda. Och vid avvägandet av kronans skattskyldighet hade man helt naturligt använt samma principer, som i övrigt behärskat det då gällande kommunala bidragssystemet; man hade låtit kronan för sina fastigheter bidra till allenast vissa speciella ändamål, så att fastigheter med vissa undantag tillsammans med enskildas fastigheter deltagit i vissa men ej alla avgifter. När 1862 års kommunallagstiftning införde ett nytt system i avseende å beskattning — repartition i proportion till beskattningsobjekten — hade emellertid ändringarna begränsats till de enskilda; kronans bidrag för sina ifrågavarande fastigheter hade tillsvidare alltjämt utgått enligt de gamla för enskildas fastigheter redan övergivna grunderna. Likställighetsöverenskommelserna hade i stort sett icke avsett kronans fastigheter, där dessa utgjort kommunala avgifter, även om i sammanhang med överenskommelserna det undantagsvis förekommit, att kronans bidragsskyldighet blivit föremål för avlösning. Detta hade givetvis utgjort en följd av att de enskilda fastighetsägarna med alla andra enskilda inkomsttagare deltagit i utgörandet av de i kommunallagarna stadgade allmänna utskylderna, medan kronan icke deltagit i dessa ens med sina fastigheter. De under 1920-talet genomförda ändringarna rörande kronans kommunala skattskyldighet innebure emellertid, att det system för den kommunala bidragsskyldighetens ordnande, som i princip fastslagits redan i

1862 års kommunallagar men då tillsvidare gjorts tillämpligt i stort sett endast beträffande de enskilda, genom 1920-talets lagändringar utsträckts att gälla även kronan. Väl hade man alltjämt bibehållit den grundsatsen, att kronan icke skulle i fullt samma omfattning som de enskilda bidra till täckande av de kommunala utgifterna. Men kronan deltog numera i princip i utgörande av de allmänna kommunalutskylderna. Man kunde schematiskt uttrycka förhållandet sålunda: kronan hade förut med alla sina (skattepliktiga) fastigheter deltagit i allenast vissa bestämda kommunala specialskatter, men numera deltoge kronan med vissa sina fastigheter i (alla) de allmänna kommunalskatterna.

Det låge i öppen dag, att kronan bort utgöra sina kommunala bidrag enligt allenast ettdera av de angivna systemen, antingen det äldre eller det nyare systemet men icke samtidigt efter båda, eftersom kronan då i grund och botten utgäve dubbel skatt. Den i 1875 och 1891 års brev förutsatta tidpunkt syntes därför vara inne, då sådana åtgärder borde vidtagas, att den av vissa kronans fastigheter i Stockholm till staden utgående fastighetsskatten bragtes att helt och hållet upphöra.

Mot invändningen, att kronan, innan så skedde, borde hava amorterat denna sin fastighetsskatt, kunde anföras att, liksom fastighetsskatten trädde i stället för de särskilda förut utgående specialbidragen, så borde kronans bidrag enligt det nya (1920-tals)systemet anses träda i stället för och fullt täcka fastighetsskatten. Emellertid borde kronan anses hava synnerligen effektivt amorterat den bidragsskyldighet, som fastighetsskatten kunde ha representerat, ej minst i beaktande av det sätt, varpå de enskilda tillhöriga fastigheterna avamorterat den dessa fastigheter pålagda fastighetsskatten. Tack vare anordningen av den de enskilda fastigheterna ålagda fastighetsskatten hade nämligen uppsamlandet av amorteringsfonden kommit att i väsentlig omfattning verkställas av de nya taxeringsobjekt, som ny- och ombyggnader medfört. Dessa under amorteringsperioden nytillkomna taxeringsobjekt hade ju ej heller deltagit i fastighetsskatten mer än ett begränsat antal är, ju mindre allteftersom tillkomsten ägt rum senare under perioden. De efter dennas slut tillkomna taxeringsobjekten hade icke alls vare sig utgjort fastighetsskatt eller lämnat någon ekvivalent, svarande mot amorteringen av fastighetsskatten. (Från stadens sida hade icke ens ifrågasatts, att fastighetsskatt skulle utgöras för de fastigheter, vilka kronan av enskilda förvärvat, efter det fastighetsskatt upphört att utgå för desamma, alltså efter år 1889.)

I yttrande till kammarkollegiet i anledning av det sålunda framlagda förslaget åberopade *stadsfullmäktige i Stockholm* ett av stadens ombudsman avgivet yttrande. En reglering av avgifterna kunde enligt detta yttrande staden ej motsätta sig, men ett upphörande av fastighetsskatten för ifrågavarande fastigheter borde hava till följd att den gamla gatulägningskyldigheten för kronan beträffande dem återuppstode. Den omständigheten att kronan numera erlade kommunalskatt för några av ifrågavarande fastigheter kunde icke rimligen anses såsom giltig anledning till upphörande av fastighetsskatten för de kronans fastigheter, för vilka kommunalskatt icke utginge. Uppenbart vore, att Kungl. Maj:t och riksdagen kunde genom en lagstiftningsåtgärd upphäva såväl fastig-

hetsskatten som de skyldigheter, vilka blivit sammanförda i denna, även om billighetsskäl talade däremot.

Överståthållarämbetet fann ej skäl anförda för ifrågavarande avgifters indragande men ifrågasatte reglering av avgifterna.

Kammarkollegiet anför i huvudsak:

»Det av kronans fastighetskommission framställda förslaget om avskrivning av den i Stockholm utgående fastighetsskatten av kronans fastigheter synes i stort sett vara väl grundat. — — — Visserligen kan det i Grönvalls promemoria anförda skälet, att kronan borde utgöra sina kommunala bidrag under allenast ettdera av två tänkbara system, det äldre med bestämda kommunala specialsatter, eller det nya med allmän kommunalskatt, knappast tillerkännas full giltighet. I ett stort antal städer, där likställighet ännu ej genomförts på alla kommunala förvaltningsområden, utgöra fastighetsägare såväl allmänna som speciella fastighets-skatte, utan att denna omständighet ansetts böra i sammanhang med den senaste kommunalskattelagstiftningen påkalla någon åtgärd för avlyftande av de senare. Ett annat och mera giltigt skäl synes däremot vara att, då kronan utgjort fastighetsskatt efter samma grunder som de enskilda och under flerdubbelt längre tid än dessa, vilka redan 1889 befriats därifrån, kronan bör anses hava effektivt amorterat den bidragsskyldighet, som bestått från äldre tid. Med hänsyn till att dessa avgifter äro fullt likställda med kommunalskatt synes ett avlyftande kunna ske blott i form av en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag.

De senaste årtiondenas lagstiftning på det område, varom här är fråga, har så gott som undantagslöst följt den regeln, att avskrivning kommit till användning, då fråga varit om offentligrättsliga skyldigheter och avlösning i fråga om privaträttsliga. Det skulle alltså här bli fråga om avskrivning. Någon möjlighet till återupplivning av den genom fastighetsskatten avlösta gatuläggningsskyldigheten in natura torde en sådan avskrivning ej medföra. Avskrivningen synes på nyssnämnda grunder böra avse även de fastigheter, som enligt gällande kommunalskattelag äro fritagna från skyldighet att utgöra allmän kommunalskatt. Genom detta fritagande synes vara fastslaget, att sådana fastigheter böra i princip vara fritagna från all kommunal skattskyldighet.

Anledning torde visserligen icke saknas att till generell avgörande upptaga de fall, där skäl föreligga för avlyftande från kronans fastigheter av avgifter av ifrågavarande art, men då dessa äro av speciell natur och olikartade i olika städer, synas övertvägande skäl tala för att till bedömande upptaga desamma från fall till fall.»

Kollegiet meddelar härefter en förteckning å de fastigheter i Stockholm, varom fråga vore, och fortsätter:

»Den för dessa fastigheter utgjorda kommunalskatten synes hava utbetalats även för fastigheter, som för länge sedan avhänsts kronan. Med hänsyn till skattens ringa betydelse för stadens ekonomi — dess skatteobjekt uppgingo enligt 1931 års taxering till nära 13 miljoner skatte-kronor — och då rätten till skatten blott meddelats tills vidare och intill dess annorlunda förordnas, synes skatten böra på en gång avskrivas. Det kan visserligen invändas, att den spelar än mindre roll för statens ekonomi. Vid avvägande mellan statens intresse av att efter olikartade grunder ut-

gående utskylder ur synpunkten av enkelhet och reda i bokföringen försvinna eller stadens intresse, att även en obetydlig ekonomisk förlust icke bör tillfogas den utan vederlag, bör dock icke förbises, att under de senaste årtiondena statsbidragen till kommunernas och även Stockholms utgifter ökats med belopp, i jämförelse varmed den nu ifrågavarande förlusten skulle bli av försvinnande liten betydelse. Beaktas bör även, att stadens rätt är av offentlighetsrättslig, icke av privaträttslig natur. Kollegiet tillstyrker med hänsyn till vad ovan anförts, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta, att den av kronans fastigheter i Stockholm jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 18 december 1891 utgående fastighetsskatt skall från och med viss dag upphöra att utgå.»

Stadsfullmäktige i Stockholm hava, under åberopande av ett nytt utlåtande av stadens ombudsman, avstyrkt kammarkollegiets förslag. I nämnda utlåtande utvecklas ytterligare de synpunkter som framförts i ombudsmannens första yttrande, och anføres, att det icke synes överensstämmande med rättvisa och billighet att kronan frigöres från berörda avgifter annorledes än genom avlösning.

Överståthållarämbetet slutligen åberopar i sitt den 3 augusti 1933 dagtecknade utlåtande sitt förut avgivna yttrande.

Utöver de avgifter, som avses i kammarkollegiets utredning, utgå i Stockholm jämväl avgifter för *lyshållning* utanför gamla riksdagshuset, gamla riksbankshuset och socialstyrelsens byggnad (gamla riksgäldskontoret), vilka tagits i anspråk för centrala ämbetsverk efter tillkomsten av nya riksdagshuset, med ett belopp av 664 kronor 75 öre om året.

Vad angår gamla riksdagshuset och riksgäldskontorets gamla byggnad grunda sig berörda avgifter på ett medgivande av riksgäldsfullmäktige den 20 februari 1851. »Administrationen för en förbättrad gatubelysning» i Stockholm hade såsom ett villkor för införande av förbättrad belysning, bland annat, bestämt, att rikets ständer för sina byggnader ävensom för öppna platser och sådana ställen, där något visst taxeringsvärde ej kunde tagas till grund för avgifternas bestämmande, skulle erlägga ett lika stort belopp, som för dylik lyshållning enligt räkenskaperna för det senast förflutna räkenskapsåret utgått. Av riksgäldsfullmäktiges protokoll för berörda dag framgår, att sagda kostnad närmast föregående år uppgått till 212 riksdaler 24 öre. Fullmäktige funno, »med avseende å det allmänt nyttiga ändamål, som härmed åsyftades och då fråga icke vore om någon ökad utgift för riksgäldskontoret, sig böra förklara, att, för den händelse en förbättrad lyshållning i huvudstaden skulle införas samt utsträckas även till riksgäldskontorets och rikets ständers hus, det av riksgäldskontoret under senast förflutna lysningsår för lyshållningen utgivna belopp kunde fortfarande under 30 års tid för den förbättrade lyshållningen vara att påräkna, likväl med villkor dels att för den lyshållning, som genom gasrörs inledande i förstugor m. m. kan för dessa egendomar ifrågakomma, riksgäldskontoret icke må

vidkännas högre utgift än andra husägare inom huvudstaden, dels ock att, i händelse lyshållningen framdeles kommer att ytterligare förbättras eller avgiften nedsättas för övriga husägare, riksgäldskontoret jämväl i lika förhållande må av dessa förmåner komma i åtnjutande.»

Sedan för riksdagens räkning år 1865 förvärvats även det s. k. Hebbeska huset (flygel till gamla riksdagshuset), uppkom fråga om debitering av avgift för lyshållning även för detta. Kungl. Maj:t godkände efter besvär av riksgäldskontorets ombudsman genom resolution den 19 december 1873 dylik debitering, som vore verkställd efter samma grunder som för övriga fastigheter i Stockholm i förhållande till fastighetens taxeringsvärde. Särskild avgift för Hebbeska huset utgår numera ej.

Avgifterna för gamla riksdagshuset i dess helhet samt för riksgäldskontorets gamla byggnad hava kommit att utgöras även sedan den första trettioårsperioden gått till ända, utan att särskilt medgivande i sådant avseende torde hava lämnats.

Avgiften för gamla riksbankshuset utgår på grund av en skrivelse från bankofullmäktige till »administrationen för den förbättrade gatubelysningen i huvudstaden» den 20 maj 1851. Bankofullmäktige meddelade, att riksbankens årskostnad för dylik belysning utgjort 231 riksdaler banko, och »få fullmäktige härigenom tillkännagiva, att, därest den förbättrade gatubelysning, varom nu är fråga, varder tillvägabringad, en summa av tvåhundra-trettio riksdaler banko allt framgent årligen kan, såsom bidrag härtill, från banken påräknas».

Nyköping.

I anledning av väckt fråga om kronans deltagande i stadsavgifterna för dess hus och lägenheter i städerna i allmänhet uttalade rikets ständer i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 december 1829, att ständerna med iakttagande av den princip, att samfällda fördelar borde samfällt bekostas, funnit avgifterna för *brandvaks- och eldsläckningsanstalternas underhåll* vara av den beskaffenhet, att kronans hus borde deltaga däri, varför ständerna tillstyrkte, att städerna måtte berättigas att för kronans i städerna befintliga fastigheter erhålla det bidrag till berörda kostnaders bestridande, som å desamma kunde finnas belöpa efter vederbörlig fördelning av kostnaderna emellan samtliga egendomarna i staden, till den del därav, som icke av boställshavare begagnades, för vilken dessa själva borde bestrida avgifterna. Tillika beslöto ständerna att anvisa härför erforderliga medel att utgå av anslaget under riksstatens åttonde huvudtitel för kronans hus och byggnader i landsorten. Den 19 juni 1830 förklarade Kungl. Maj:t, efter hörande av kammarkollegium och statskontoret, bland annat att, då ständerna av anslaget under riksstatens åttonde huvudtitel för kronans hus och byggnader i landsorten anvisat de medel, som för ifrågavarande avgifter för brandvaks- och eldsläckningsanstal-

ters underhåll skulle erfordras, hade Kungl. Maj:t ansett fråga endast kunna vara om dylika avgifter för de publika hus i städerna, som av berörda statsanslag underhölles. Vad därvid först anginge de av dessa hus, vilka av ålder tillhört kronan, och för vilka ifrågavarande avgifter dittills aldrig utgjorts, så hade Kungl. Maj:t funnit, att enär rikets ständer icke i och för dessa avgifters bestridande ökat nämnda byggnadsanslag å åttonde huvudtiteln för de publika byggnadernas underhåll i landsorterna, vilket anslag knappt vore tillräckligt för det ändamål, var till det vore anvisat, kunde för dessa hus några brandvaks- eller eldsläckningsavgifter, varpå städerna ej heller skäligen syntes kunna göra anspråk, icke komma i fråga att för det dåvarande erläggas. Tillika anbefallde Kungl. Maj:t beträffande »de i senare tider för kronans räkning egentligen till landshövdingeresidens inköpte private hus och egendomar» kollegiet och statskontoret att genom befallningshavandena låta undersöka och utreda vad årliga kostnaden till brandvaks- och eldsläckningsanstalter inom varje stad, där så beskaffat kronans hus funnes, utgjorde »i avseende på deltagandet däri för samma hus», m. m.

Ämbetsverken inkommo den 19 juni 1837 med utredning och utlåtande i frågan och föreslogo avgifter »till brandvaks- och eldsläckningsanstaltens underhållande» för de »till landshövdingeresidenser och landshövdingeämbetshus i städerna i senare tider inköpte stadsegendomar» med angivna belopp. Den 25 augusti 1837 biföll Kungl. Maj:t ämbetsverkens förslag.

Avgiften i fråga för länsresidenset i Nyköping skulle enligt Kungl. Maj:ts berörda beslut utgöra 100 riksdaler banko om året. Enligt vad länsstyrelsen i Nyköping meddelat utgör avgiften numera årligen 94 kronor. Anledningen till sänkningen är icke utredd.

Kammarkollegiet har anfört följande:

»Av den föregående utredningen torde framgå, att avgift av det slag här är fråga om får anses vara grundad på det före 1863 i städerna gällande kommunala skattesystemet. Enligt detta utgjorde grunden för de avgifter till brandväsendet, som utbetalades av särskilda fastigheter, prestationer som samhällets organ kunde förutsättas lämna för dessa fastigheter. Av ålder synas kronans för allmänna ändamål disponerade fastigheter hava varit fria från avgifter. Men där nya fastigheter senare anskaffats för sådana ändamål, hava dessa icke blivit fritagna från sina gamla skyldigheter. Rikets ständer anförde ock i sin ovan berörda skrivelse den 11 december 1829 beträffande fråga om utbetalande av stadsutskylder för länsresidenset i Nyköping, att anspråket å dylika utskylder syntes finna stöd, förutom i vissa Kungl. Maj:ts beslut, jämväl däri, att den till residens inköpta egendomen icke blivit till kronan överlåten med bättre rätt än den enskilde ägaren förut innehaft och någon befrielse från stadsavgiften för sådana hus, som varken vore byggda av kronan eller uppförda på hennes jord, desto mindre vore rättsenlig, som boställen å landet, även om de av ålder varit kronohemman, deltog i

kyrkobyggnad, bro- och väghållning. I överensstämmelse med denna princip måste man se 1837 års brev. Sedan numera genom 1862 års kommunallagstiftning nya principer införts för den kommunala skattskyldigheten, nämligen skatt i proportion till skatteförmågan, måste landshövdingeresidensets skyldighet att utgiva avgift till brandväsendet anses tillhöra ett föråldrat beskattningssystem. Att avgiften fortfarande utgjorts kan emellertid försvaras därmed, att statens fastigheter såsom sådana i princip varit kommunalt skattefria. Genom 1920 års ändring i bevilningsförordningen hava emellertid statens fastigheter i princip blivit kommunalt skattskyldiga. Undantag gäller i huvudsak blott beträffande nationalparker, allmänna platser, fastigheter, som användas för försvarsväsendet, samt byggnader för allmän styrelse eller förvaltning, för kultur- eller rättsvård, ordning och säkerhet, religionsvård, undervisning m. m., alltså fastigheter, som icke medelbart eller omedelbart representera någon inkomst för staten. Denna grundsats har även fastslagits i den gällande kommunalskattelagen den 28 september 1928. Vid angivna förhållande synes det fortfarande utgörandet av ifrågavarande avgift vara en inkonsekvens i förhållande till gällande lagstiftning. I den mån landshövdingen disponerar residenset för tjänstebostad torde staden redan genom att bostadsförmånen är kommunalt skattskyldig beredas bidrag till sina kommunala utgifter i allmänhet.

På grund härav och av skäl som ovan angivits beträffande Stockholm synes avgiften i fråga böra bli va föremål för avskrivning. Det kunde visserligen ifrågasättas, huruvida ej avskrivningen av billighetsskäl borde ske successivt. Då emellertid avgiften icke spelar någon nämnvärd roll för stadens ekonomi — dess skatteobjekt uppgingo enligt 1931 års taxering till 123,954 skattekröner — synes densamma böra omedelbart upphöra att utgå utan någon ersättning till staden. Kollegiet gör alltså här enahanda hemställan som beträffande Stockholm.»

Stadsfullmäktige i Nyköping hava anført att, ehuru beloppet ifråga ej spelade någon nämnvärd roll för stadens ekonomi, fullmäktige funne att avgiften fortfarande borde utgå. Skulle avgiften bringas att upphöra, borde detta ske genom avlösning.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har tillstyrkt bifall till kammarkollegiets förslag.

Jönköping.

Enligt Kungl. Maj:ts nyss omförmälda brev den 25 augusti 1837 skulle för länsresidenset i Jönköping utgöras ett belopp av 16 riksdaler 11 skillingar 6 runstyecken banko såsom bidrag till stadens brandväsen. Avgiften har på senare tid utgått med 49 kronor om året, avscende jämväl hovrättens hus.

Kammarkollegiet uttalar, att anledning synes föreligga, att avgiften i vad den belöper på hovrättshuset saknar rättsgrund. Kollegiet hänvisar till sitt uttalande beträffande Nyköping under framhållande av att såsom beskattningsföremål i staden enligt 1931 års taxering funnits att tillgå 295,000 skattekröner.

Stadsfullmäktige i Jönköping hava förklarar sig icke kunna medgiva,

att ifrågavarande avgift bragtes att upphöra med mindre kronan erlade ett avgiften motsvarande kapitaliserat belopp.

Länsstyrelsen i Jönköpings län tillstyrker bifall till kammarkollegiets förslag.

Karlskrona.

Arlig avgift för landsstatshuset i Karlskrona skulle enligt 1837 års förberörda brev utgå med 29 riksdaler 18 skillingar 8 runstycken banko till brandväsendet. Kungl. Maj:t medgav den 14 februari 1890, att avgiften skulle utgöra 54 kronor om året.

Bidrag till kyrkoherdeboställe och skolhus i Karlskrona utgår med stöd av Kungl. Maj:ts brev den 6 februari 1851 för landsstatshuset med 27 kronor 90 öre.

I Karlskrona ansvarar vidare kronan, dock icke i egenskap av ägare av viss fastighet, för underhåll och renhållning av mittdelen av vissa gator. Grunden härtill är ett Kungl. Maj:ts medgivande den 19 juni 1787, vilket sedermera vid olika tillfällen bekräftats. Kostnaden för sagda ändamål har under åren 1922—1931 uppgått till i medeltal 2,655 kronor 10 öre om året.

Kammarkollegiet har, huvudsakligen på de skäl som anförts beträffande Nyköping, ansett, att avgifterna till brandväsendet samt till kyrkoherdeboställe och skolhus skulle bliva föremål för omedelbar avskrivning.

I fråga om nyssberörda kostnad för gatuunderhåll och gaturenhållning har kollegiet — ehuru här ej vore fråga om avgift för viss fastighet — ansett en successiv avskrivning böra äga rum.

Stadsfullmäktige i Karlskrona hava beträffande avgifterna för landsstatshuset uttalat, att det syntes rättvist och billigt, att dessa bidrag alltjämt utginge. Därest de skulle bringas att upphöra, borde det ske medelst avlösning genom en engångsavgift motsvarande tjuvu gånger årsbeloppet.

En i huvudsak liknande ståndpunkt hava stadsfullmäktige intagit beträffande kostnaden för gatuunderhåll och renhållning.

Länsstyrelsen i Blekinge län har beträffande avgifterna för landsstatshuset i huvudsak biträtt stadsfullmäktiges mening. Även beträffande avgiften till gatuunderhåll och renhållning anser länsstyrelsen en avlösning böra äga rum men genom mindre belopp än som påyrkats av stadsfullmäktige.

Malmö.

I Malmö hava sedan lång tid tillbaka för vissa kronans fastigheter erlagts avgifter för anläggning och underhåll av gator, och har staden erhållit viss bekräftelse i sådant avseende genom Kungl. Maj:ts brev den 3 november 1882.

Kammarkollegiet har föreslagit omedelbar avskrivning av dessa avgifter.

Stadsfullmäktige i Malmö hava förklarat sig visserligen anse, att staden i fortsättningen ägde laglig rätt att utfå avgift för vissa fastigheter, men uttalat att staden frivilligt avstode från rätten därtill för tiden efter 1933 års utgång.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har hemställt om bifall till kammarkollegiets förslag.

Göteborg.

Årlig avgift av 304 kronor 84 öre har i Göteborg för vissa kronan tillhöriga fastigheter utgått till gatuunderhåll och belysning. Avgiftsskyldigheten har ansetts grundad på ett Kungl. Maj:ts beslut den 7 november 1875, varigenom vissa äldre mellanhavanden reglerats.

Kammarkollegiet har på anförda skäl föreslagit omedelbar avskrivning av avgiften.

Stadsfullmäktige i Göteborg hava förklarat, att staden icke vidare komme att debitera ifrågavarande avgift.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har vid sådant förhållande ansett vidare åtgärd ej erforderlig.

Karlstad.

I Karlstad skulle enligt Kungl. Maj:ts förberörda brev den 25 augusti 1837 för länsresidenset utgöras ett belopp av 26 riksdaler 8 skillingar 1 runstykke banko såsom bidrag till stadens brandväsen. Numera utgår emellertid dylik avgift med väsentligt högre belopp, omkring 1,000 kronor om året.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 26 september 1865 medgavs, att ett belopp av 45 riksdaler riksmünt, som enligt debetsedel för år 1864 påförts länsfängelsebyggnaden i Karlstad såsom bidrag till stadens brandkassa, finge av fångvårdsmedel utbetalas, »för såvitt nu ifrågakomna avgift till staden Karlstads brandkassa utgör ett länsfängelset lika med stadens övriga hus och tomter behörigen påfört bidrag till stadens eldsläckningsväsende».

Enligt uppgift av stadens drätselkammare den 29 december 1931 sker debiteringen av dessa avgifter sålunda, att totalkostnaderna för brandväsendet slås ut å samtliga fastigheter inom staden i förhållande till taxeringsvärdet, varför avgifterna för kronans båda nämnda fastigheter komma att, i den mån taxeringsvärdena ändras, jämväl undergå ändring.

Sammanlagda beloppet av båda avgifterna utgjorde år 1931 1,259 kronor 76 öre.

Enligt *kammarkollegiets* mening förefalla ifrågavarande avgifter anmärkningsvärt höga. Förlusten av desamma kunde dock icke medföra någon nämnvärd förhöjning av den allmänna kommunalskatten å stadens

skatteobjekt (246,440 skattekronor år 1931). Vid sådant förhållande och på de skäl, som utvecklats beträffande avgiften för länsresidenset i Nyköping till denna stads brandväsen, syntes skäl föreligga för omedelbar avskrivning av avgifterna i fråga.

Stadsfullmäktige i Karlstad hava förklarat sig icke vilja avstå från ifrågavarande avgifter.

Länsstyrelsen i Värmlands län har ansett de ifrågavarande avgifterna obestriddigen innebära en avvikelse från gällande lagstiftning. Med hänsyn till dels Kungl. Maj:ts tidigare lämnade medgivande, dels avgifternas storlek ifrågasatte emellertid länsstyrelsen en successiv avskrivning av avgifterna.

Falun.

Enligt Kungl. Maj:ts förberörda brev den 25 augusti 1837 skulle för länsresidenset i Falun såsom bidrag till stadens brandväsen utgå ett årligt belopp av 39 riksdaler 36 skillingar 6 runstycken banko. På senare tid har avgiften utgått med 57 kronor per år.

Kammarkollegiet har, under hänvisning i huvudsak till de skäl som anförts beträffande Nyköping, föreslagit omedelbar avskrivning av avgiften i fråga. Skattekrönorna i staden år 1931 utgjorde 161,233.

Stadsfullmäktige i Falun hava velat biträda förslag om avgiftens upphörande endast om engångsersättning motsvarande avgiftens efter 4 procent kapitaliserade belopp erlades.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har tillstyrkt bifall till kammarkollegiets förslag.

Härnösand.

Sedan äldre tid hade i Härnösand utgått avgift till eldsläckningsväsendet och nattbevakningen för länscellfängelsets byggnad. Rätten att upptaga sådan avgift bekräftades genom Kungl. Maj:ts brev den 13 december 1864. År 1930 utgick dylik avgift i förhållande till taxeringsvärdena för centralfängelset, riksbankens byggnad och telegrafhuset med sammanlagt 270 kronor 95 öre. Sedan staden påfört motsvarande avgift jämväl för statens seminarium, blev denna debitering genom regeringsrättens utslag den 7 juni 1929 undanröjd, »enär i målet icke förebragts något förhållande, på grund varav kronan skall vara pliktig att för sin ifrågavarande fastighet erlägga omförmälda avgift».

Kammarkollegiet finner övervägande skäl tala för att avgifterna i fråga sakna laglig grund utom såvitt angår länscellfängelset och anser, på i huvudsak de skäl som anförts beträffande Nyköping, skäl föreligga för omedelbar avskrivning av avgifterna i fråga. Skattekrönornas antal utgjorde år 1931 i Härnösand 120,587.

Stadsfullmäktige i Härnösand förklara sig icke vilja avstå från ifrågavarande avgifter men hava intet att erinra mot att avgifterna bringas att

upphöra, därest kronan erlägger ett engångsbelopp motsvarande avgifternas efter 4 procent beräknade kapitaliserade värde.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län tillstyrker omedelbar avskrivning av avgifterna för riksbanken och telegrafhuset men anser avgiften för centralfängelset böra avlösas genom ett engångsbelopp motsvarande avgiftens efter 5 procent beräknade kapitaliserade värde.

Östersund.

Enligt Kungl. Maj:ts förberörda brev den 25 augusti 1837 skulle för länsresidenset i Östersund till stadens brandväsen betalas 24 riksdaler 7 skillingar 4 runstycken banko. För budgetåret 1930/1931 utgick avgiften med 200 kronor.

Kammarkollegiet åberopar sitt yttrande beträffande Nyköping och föreslår omedelbar avskrivning. Skattekrornas antal i staden år 1931 utgjorde 157,520.

Stadsfullmäktige i Östersund förklara sig godkänna förslaget om avgiftens upphörande.

Länsstyrelsen i Jämtlands län biträder kammarkollegiets förslag.

Umeå.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 25 augusti 1837 skulle för länsresidenset i Umeå till stadens brandväsen utgöras ett årligt belopp av 16 riksdaler 6 skillingar 6 runstycken banko. År 1901 höjdes avgiften av staden utan protest från statsverket till 125 kronor om året. Även för gamla seminariet, nya seminariet och lantmäterikontoret hava debiterats liknande avgifter med sammanlagt 225 kronor om året. Mot debitering av dessa avgifter framlade byggnadsstyrelsen år 1932 protest.

Kammarkollegiet uttalar, att rättslig grund syntes saknas för andra avgifter än för länsresidenset. Under åberopande av vad kollegiet anfört beträffande Nyköping föreslår kollegiet avgifternas omedelbara avskrivning. Skattekrorna i staden år 1931 utgjorde 114,469.

Stadsfullmäktige i Umeå meddela, att avgift för närvarande utginge blott för länsresidenset med 125 kronor om året, och förklara sig ej vilja avstå från denna annorledes än efter avlösning genom ett belopp motsvarande avgiftens efter 5 procent kapitaliserade värde.

Länsstyrelsen i Västerbottens län förklarar sig icke hava någon erinran mot kammarkollegiets förslag.

Luleå.

Avgifter till stadens brandväsen för länsresidenset och fängelsebyggnaden (kronohäktet) i Luleå grunda sig på särskilda Kungl. Maj:ts medgivanden den 13 juli och 16 augusti 1866. Avgifterna i fråga skulle utgå efter egendomarnas taxeringsvärde i förhållande till stadens övriga fastig-

heter, dock under förbindelse att egendomarna tillgodokomme enahanda bevakning av brandväktare och fördelar i övrigt av eldsläckningsanstalterna som övriga hus i staden åtnjöte. Avgiften för länsresidenset utgjorde för budgetåret 1930/1931 430 kronor och för fängelsebyggnaden år 1928 299 kronor.

Kammarkollegiet uttalar att, på samma skäl som av kollegiet anförts beträffande Nyköping, avgifterna i fråga borde omedelbart avskrivas. Skattekrornas antal i staden år 1931 utgjorde 128,233.

Stadsfullmäktige i Luleå hava avstyrkt kammarkollegiets förslag under åberopande, bland annat, att särskild brandpost anordnats för residensets uteslutande behov. Det meddelas, att avgifterna för fängelsebyggnaden och den skattefria delen av residensets taxeringsvärde för år 1933 utgjorde 350 kronor.

Länsstyrelsen i Norrbottens län meddelar, att den årliga kostnaden för brandväsendet i Luleå motsvarade 73,9 öre för skattekrona, och förmenar att bidrag från staten borde hädanefter beräknas efter dylik grund till 40 kronor 64 öre om året för länsresidenset och 36 kronor 95 öre om året för fängelsebyggnaden.

Kammarkollegiets hemställan.

Under förmälan att ett bifall till kollegiets förslag skulle medföra en årlig minskning av statsverkets utgifter med ungefär 17,579 kronor 45 öre, har kammarkollegiet i sitt förut berörda yttrande hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för sin del besluta, att för kronans nedan angivna fastigheter utgående kommunala fastighetsskatter och onera, som utgöras efter annan grund än som angives i gällande kommunalskattelag, skola, förslagsvis från och med år 1934, upphöra att utgå:

i *Stockholm*, den fastighetsskatt för vissa kronans fastigheter, som utgår på grund av Kungl. Maj:ts brev den 18 december 1891;

i *Nyköping*, det för länsresidenset i Nyköping utgående särskilda bidrag till stadens brandväsen;

i *Jönköping*, det för länsresidenset och hovrätts huset i Jönköping utgående särskilda bidrag till stadens brandväsen;

i *Karlskrona*, de för landsstatshuset utgående särskilda bidrag till stadens brandväsen samt till kyrkoherdeboställe och skolhus ävensom kronan åliggande underhåll och renhållning för mittdelen av vissa gator, dock att i stället för sistnämnda underhålls- och renhållningsskyldighet skall av kronan till staden utgöras en mot skyldighetens värde för staden svarande årlig ersättning i penningar, vars belopp må bestämmas av länsstyrelsen, och vilket belopp under en tid av fem år avskrives med en femtedel årligen;

i *Malmö*, de för länsresidenset och landsstatshuset utgående bidrag till kostnaden för gators anläggning och underhåll;

i *Göteborg*, den av järnvägsstyrelsen för vissa tomter utgjorda avgift till gators underhåll och belysning;

i *Karlstad*, de för länsresidenset och straffängelset utgående särskilda bidrag till stadens brandväsen;

i *Falun*, det för länsresidenset i Falun utgående särskilda bidrag till stadens brandväsen;

i *Härnösand*, det till stadens brandväsen utgående bidrag för centralfängelset, riksbanken och telegrafhuset;

i *Östersund*, det för länsresidenset utgående särskilda bidrag till stadens brandväsen;

i *Umeå*, de för länsresidenset, gamla seminariet, nya seminariet och lantmäterikontoret utgjorda avgifter till stadens brandväsen;

i *Luleå*, de för länsresidenset och kronohäktet utgående avgifter till stadens brandväsen.

När bevillningen av fast egendom och av inkomst hade självständig betydelse såsom statsskatt, låg det i sakens natur, att dylik skatt ej träffade kronans fastigheter; staten borde ej erlægga bevillning till sig själv. En följd härav blev, att när kommunalskatten anknöts till bevillningen ej heller den kom att i princip träffa kronans egendom. Då denna kommunala skattefrihet sålunda knappast var i egentlig mening principiellt grundad, torde det framstått såsom helt naturligt att man stundom pålade kronan tillhöriga fastigheter särskilda avgifter, när dessa fastigheter i likhet med andra blevo föremål för direkta förmåner från städernas sida.

År 1920 inträdde ändring i dessa förhållanden. Bevillningen var nu avskaffad såsom verklig statsskatt och hade för övrigt sin väsentliga betydelse däri, att den betecknade normen för kommunalskatten. Frågan om skatteplikt för fastigheter betraktades sålunda nu för första gången såsom ett självständigt kommunalt skatteproblem. Motiveringen för Kungl. Maj:ts förslag i ämnet var nu upplagd med utgångspunkt från den s. k. intresseprincipen. Det gäves emellertid, yttrade dåvarande chefen för finansdepartementet, fall, där en fastighets intresse av kommunens verksamhet uppenbarligen vore utan all betydelse antingen i och för sig eller i jämförelse med de förmåner, som genom egendomen bereddes den bygd, där densamma vore belägen. När det gällde att avskilja dessa grupper av fast egendom, vore man i viss mån i behov av yttre kännemärken och måste fördenskull på en del punkter låta avskiljandet följa gränser, som måhända icke alltid betecknade någon så synnerligen principiell åtskillnad. I alla de fall, där uttryckligt undantag ej ansåges böra ur angivna synpunkter göras, borde skatteplikt vara för handen. Vad de olika fallen av skattefrihet beträffade, följde av nämnda princip för medgivande av sådan, att staten komme att intaga en helt annan och ogynnsammare ställning än tidigare. När departementschefen berörde dessa fall, yttrade han sig först beträffande vissa kronan tillhöriga fastigheter, men gjorde därefter

Departementschefen.

det uttalandet, att i övriga fall, där staten enligt förslaget skulle åtnjuta frihet från fastighetsskatt, staten vore likställd med vissa andra menigheter eller enskilda personer. Sålunda skulle exempelvis skattefrihet åtnjutas för offentliga förvaltningsbyggnader m. fl., vare sig det vore fråga om statens, kommuns eller menighets byggnader. Äganderätten borde icke vara avgörande; i stället syntes det vara statens, kommunens eller annan menighets stadigvarande dispositionsrätt utan vederlag, som jämte användningssättet borde uppställas såsom villkor för skattefriheten.

I riksdagsbeslutet i anledning av berörda proposition godtogs ej intresseprincipen såsom allmän grundval för den kommunala beskattningen, men upptogs bland annat den del av Kungl. Maj:ts förslag, som avsåg skatteplikt för fastighet. Detta lär få anses hava betytt att den omständigheten, att kommunala kostnader förorsakades av vissa fastigheter, enligt riksdagsbeslutet i mindre grad än enligt Kungl. Maj:ts förslag erkändes såsom ett skäl för kommunal beskattning, men att departementschefens uttalanden i förevarande avseende i övrigt vunnit riksdagens godkännande.

1920 års lagstiftning har i huvudsak upptagits vid 1928 års skattereform.

Det är sålunda otvivelaktigt, att skatteplikt för kronans fastigheter blivit erkänd såsom grundläggande princip vid den kommunala beskattningen. Skattefrihet har kommit att gälla för vissa kronans fastigheter i fortsättningen liksom tidigare, men ej på den grund att fastigheterna tillhöra kronan, utan därför att många kronan tillhöriga fastigheter tillgodose sådana allmännyttiga ändamål, som ansetts böra gynnas med skattefrihet. Vad angår förvaltningsbyggnader, varom i förevarande sammanhang egentligen är fråga, äro sådana tillhöriga kommun eller annan menighet (t. ex. landsting) helt likställda med sådana som avse statens förvaltning.

Innebörden av det anförda framstår måhända klarast, om man tänker på sådana staten eller kommun m. fl. tillhöriga byggnader, för vilka ej sedan gammalt utgå avgifter av ifrågavarande slag. Man lär lätteligen kunna fastslå att det skulle vara direkt stridande mot gällande grunder för kommunalbeskattningen att påföra dylika byggnader till skillnad från andra särskilda avgifter för ändamål, som eljest finansieras genom allmän kommunalskatt. Vad som gäller om nya avgifter gäller emellertid i nu förevarande avseende också om gamla. Detta påpekande bör, synes det mig, vara tillräckligt för att ådagalägga, att man numera överhuvudtaget ej kan i den omständigheten, att kommunalskatt icke utgår för viss fastighet, söka tillräcklig grund för utgörande av dylika särskilda avgifter vare sig gamla eller nya. Reglerna för skattefrihet äro fastställda efter tämligen summariska linjer, men föreligger skattefrihet, är det också en fullt medveten avsikt att särskilda avgifter för kommunala ändamål, som bekostas genom allmän kommunalskatt, ej få motiveras med skattefriheten.

I den mån äldre ännu utgående avgifter av ifrågavarande slag motiverats med friheten från allmän kommunalskatt, böra de följaktligen

principiellt sett upphöra att utgå. Detta borde i själva verket hava skett redan i samband med 1920 års kommunalskattelagstiftning, om förhållandet då uppmärksammats, men i varje fall i anslutning till 1928 års lagstiftning, som avlöste det s. k. kommunalskatteprovisoriet. För avgifternas upphörande talar också det skälet, att de träffa synnerligen ojämnt. Endast vissa kronans fastigheter i vissa städer träffas av desamma, medan andra liknande fastigheter i samma eller andra städer gå fria. Då avgifter av i och för sig likartad beskaffenhet förekomma, utgöras de delvis efter varierande grunder. Överhuvud är fråga om en irrationell kvarleva av ett äldre system, som tillskapats mer eller mindre på en slump utan enhetliga principer.

Uppenbarligen måste dock i detta sammanhang beaktas, dels huruvida de avgifter, varom fråga kan vara, äro grundade på rent privaträttsliga förpliktelser, dels huruvida det förhållandet att vederbörande städer haft anledning räkna med ifrågavarande avgifter såsom en mera väsentlig tillgång till sin budget kan böra föranleda undantag av billighetsskäl från den i och för sig riktiga principen.

Den i ärendet förebragta vidlyftiga utredningen lärer utvisa, att intet dylikt skäl för de här avsedda avgifternas bibehållande föreligger. Om någon privaträttslig förpliktelse är, såsom kammarkollegiet uttalat, ej fråga. Det föreliggande spörsmålet är ett rent skattespörsmål. Och de ifrågavarande avgifterna hava genomgående ej någon nämnvärd betydelse för städernas ekonomi. I Stockholm är visserligen fråga om ett ej helt obetydligt årligt penningbelopp, men om ett belopp som dock är obetydligt i förhållande till omslutningen av stadens budget. I vissa av de övriga fallen synes mig rättsgrunden för avgifter av den storlek, som förekommit, tvivelaktig. Vad Karlskrona angår föreligger emellertid beträffande kostnaden för visst gatuunderhåll och viss renhållning ett sär eget förhållande. Fråga är här ej om avgifter för vissa fastigheter utan om omkostnader som föranletts och delvis alltjämt föranledas av anordningar för den till staden förlagda örlogsstationen m. m. Även det åtagande från statens sida det här gäller bör enligt min mening bringas att upphöra, men jag är ej beredd att nu framlägga förslag om denna skyldighets avveckling.

Förhållandena i de olika städerna äro för övrigt ej helt likartade.

Vad exempelvis Stockholm angår synes statens åtagande av viss s. k. »fastighetsskatt» delvis vara grundat på en sedan äldre tid förekommande likställighet med enskildas fastigheter. »Fastighetsskatten» utgår på grund av ett Kungl. Maj:ts medgivande, vilket gäller »tills vidare», men det kan åtminstone ifrågasättas, huruvida ej de äldre förhållanden, som reglerats genom »fastighetsskatten», borde delvis åter träda i kraft, om denna avgift upphör att utgå, försåvitt ej en lagstiftning om definitiv avveckling kommer till stånd. För bedömande av frågan, om en sådan lagstiftning är befogad eller ej förtjänar det uppmärksammas.

huruvida särskild hänsyn kan betingas därav, att beträffande enskildas fastigheter, med vilka kronans ifrågavarande fastigheter tidigare varit i vissa avseenden i huvudsak likställda, s. k. avlösning ägt rum, medan detta ej skett beträffande kronans avgifter. Såsom kammarkollegiet antytt förhåller det sig emellertid otvivelaktigt så, att den summa, som under årens lopp betalats för kronans fastigheter, representerar ett väsentligt större värde än det som skulle kommit staden till del, om kronans fastigheter inbegripits i 1868 års likställighetsöverenskommelse på samma villkor som enskildas fastigheter. Vad angår de särskilda bidragen till gatubelysning från de fastigheter, som på sin tid disponerats för riksdagen och dess verk, förefaller det likaledes uppenbart, att, när gatubelysning numera sedan lång tid tillbaka är en allmän kommunal angelägenhet, grunden för dessa bidrag för länge sedan bortfallit. Vad gamla riksdagshuset och riksgäldskontorets gamla byggnad angår, har den tid, som avsågs med det ursprungliga medgivandet, redan i början av 1880-talet gått till ända utan att medgivandet synes hava blivit förnyat.

Avgifterna i olika städer för brandväsendet torde i huvudsak grunda sig på ett av rikets ständer år 1829 gjort principuttalande. I vissa fall hava dock de ursprungliga grunderna för avgifternas utgående frångåtts, såvitt det vill synas vanligen på det sätt att ändrad debitering från vederbörande städers sida ej blivit föremål för anmärkning. Det torde vara i sin ordning, att även dessa avgifter bringas att upphöra genom uttrycklig lagstiftning.

Vad som sålunda gäller avgifter till brandväsendet gäller också i huvudsak om övriga avgifter. Den ursprungliga grunden till desamma är delvis oklar, men det är ganska tydligt att något verkligt skäl för avgifternas fortsatta utgående ej föreligger.

Det bör också framhållas, att vissa städer, nämligen Malmö, Göteborg och Östersund, förklarar sig frivilligt avstå från fortsatt avgiftsdebitering.

Av det anförda framgår, att jag ej anser avlösning genom engångsbelopp, såsom av vissa städer föreslagits, böra ifrågakomma. Läget är i stället sådant, att avgifter redan utgått för längre tid än sådana rätteligen bort utgå. Jag anser dock ej annat böra ifrågasättas än att avgifter ej skola utgå för senare år än år 1934.

I den utredningspromemoria, som på sin tid överlämnades av kronans fastighetskommission, ifrågasattes, att allmänna bestämmelser om avgifternas upphörande skulle meddelas, medan kammarkollegiet föreslagit att beslutet skulle hänföras till de särskilda fallen. När jag förordar den förra anordningen, sammanhänger detta därmed, att tjänstbarheter eller avgifter av ifrågavarande slag kunna tänkas förekomma jämväl i andra fall än dem som redovisats i utredningarna, även om all sannolikhet talar för dessas fullständighet. Skulle någon ofullständighet förekomma, kan ett beslut om avskrivning dock ej anses obilligt, då samtliga städer,

varom det kan vara fråga, haft tillfälle förebringa utredning och uttala sig i frågan. Uppenbart är emellertid, att lagstiftningen i ämnet bör erhålla en sådan avfattning, att fråga blott blir om pålagor, som icke äga motsvarighet för fastigheter i allmänhet, samt att rent privaträttsliga åtaganden ej omfattas av lagstiftningen.

I kammarkollegiets förut berörda utlåtande omförmäles även viss väghållningsskyldighet för kronan tillhöriga fastigheter i Skövde, vilken emellertid ej är föremål för förslag av kollegiet. Avveckling av sådan skyldighet föreslås i det för riksdagen framlagda förslaget till lag om allmänna vägar. Skyldighet av dylik art bör följaktligen undantagas från den lagstiftning, varom nu är fråga.

Föredragande departementschefen uppläser härefter ett inom finansdepartementet utarbetat förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter samt hemställen, att detta förslag måtte i proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.